

کرانه‌های پاکی

(خودسازی)

کرانه‌های پاکی

(خودسازی)

کریم خطیبی

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

طراح گرافیک: سید کیانوش سعادت‌مند

چاپ و صحافی: چاپخانه مجمع جهانی اهل البیت

چاپ اول: ۱۳۸۵

شمارگان: ۲۰۰۰

قیمت: ۱۶۰۰ تومان

کانون اندیشه جوان

سرشناسه: خطیبی، کریم ۱۳۵۰-

عنوان و بدو آور: کرانه‌های پاکی / کریم خطیبی.

مشخصات نشر: تهران: کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۵.

مشخصات ظاهری: ۱۵۳ ص.

قیمت: ۱۶۰۰۰ ریال شابک: 964-8711-85-2

یادداشت: قبا

موضوع: خودسازی (اسلام).

موضوع: راه و رسم زندگی (اسلام).

رده بندی کنگره: ۶۳۳/۱ ب۲۵۰

رده بندی دیوبی: ۲۹۷/۶۳

شماره کتابخانه ملی: ۸۵-۳۴۵۸۵ م

فروشگاه و نمایشگاه دائمی: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی،

پلاک ۲۷۱/۱ تلفن ۸۸۷۳۰۴۴۶ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

۷	پیشگفتار
۹	سخن نخست
۱۳	بخش اول: مقدمات و کلیات ۱۵ مفهوم خودسازی، ۱۵ خودسازی از نگاه ادیان و مکاتب، ۱۷ خودسازی در اسلام، ۲۱ آثار و فوائد خودسازی، ۲۵ اخلاق پشتوانه حقوق.
۲۷	بخش دوم: عوامل و اسباب خودسازی
۲۹	فصل اول: انسان شناسی ۲۹ ضرورت انسان‌شناسی، ۳۲ تعریف انسان، ۳۳ جسم و روح، ۳۴ درک روح در فضای ناآگاه، ۳۵ تقسیم ناپذیری روح دلیلی بر مجرد آن، ۳۶ فطرت انسانی، ۳۹ فطرت در کلام دانشمندان، ۴۱ انسان و اختیار، ۴۳ تربیت‌پذیری انسان، ۴۴ ویژگی‌های تربیت‌پذیری انسان.
۴۵	فصل دوم: خداشناسی ۴۵ خداخواهی و خداجویی، ۴۶ انگیزه‌های خداشناسی، ۵۱ ابعاد خداشناسی در خودسازی، ۵۲ اصلاح فکر و اندیشه، ۵۳ طرح و تدبیر در آفرینش.
۵۴	فصل سوم: ایمان ۵۴ چیستی ایمان، ۵۶ متعلق ایمان، ۵۷ ایمان و خودسازی، ۶۰ درجات ایمان، ۶۱ فواید ایمان، ۶۱ سرمایه رستگاری، ۶۲ پرورش فضایل اخلاقی، ۶۴ ایمان و عمل صالح، ۶۵ روشن‌بینی، ۶۶ اطمینان و تعادل روحی، ۶۷ برکات دنیوی و اخروی، ۶۸ نقش ایمان از نظر استاد مطهری.
۷۱	فصل چهارم: عمل شایسته

۷۱ اهمیت عمل شایسته، ۷۳ رابطه عمل با سرنوشت انسان، ۷۶ نقش کارها در سرنوشت از دیدگاه روایات، ۷۸ ویژگی‌های عمل صالح، ۷۸ تأثیر انگیزه در عمل، ۷۹ ارتباط نیت و ایمان، ۷۹ ابعاد عمل، ۸۵ خلوص نیت از دیدگاه امام خمینی (ره).

۸۹ بخش سوم: بستر خودسازی

۹۱ عوامل بیرونی مؤثر در تشکیل شخصیت انسان، ۹۳ وراثت و تربیت، ۹۵ خانواده و ازدواج، ۹۸ خانواده و تربیت، ۱۰۱ جامعه و تربیت، ۱۰۴ امر به معروف و نهی از منکر، ۱۰۵ جامعه صالح، ۱۰۶ علائم و شرایط جامعه صالح.

۱۰۹ بخش چهارم: موانع و آفات خودسازی

۱۱۲ اولین مانع: غفلت، ۱۱۲ چیستی غفلت، ۱۱۳ خطر غفلت، ۱۱۳ روش‌های مبارزه با غفلت، ۱۱۳ اولین مرحله، ۱۱۵ دومین مرحله، ۱۱۶ ذکر خدا، ۱۱۷ اذکار دینی، ۱۱۹ زمینه‌ای برای غفلت، ۱۲۰ دومین مانع: هواپرستی، ۱۲۱ من محوری، ۱۲۵ طغیان نفس، ۱۲۶ تفکر و اندیشه راه مبارزه با هوای نفس، ۱۲۷ آمادگی برای نفس، ۱۳۰ سومین مانع: شیطان، ۱۳۳، قلمرو نفوذ شیطان، ۱۳۴ چهارمین مانع: دنیاگرایی، ۱۳۴ دنیا، ۱۳۵ ذم دنیا، ۱۳۷ علاقه به دنیا، ۱۳۹ انسان در دنیا، ۱۴۰ زهد.

پیشگفتار

گرانیکاه جهان جدید، طرح پرسش‌ها و آموزه‌های معرفت‌شناختی تازه است. اکنون در آشوبناکیِ روزگار معاصر، بشریتِ نیازمند به همواره دیگرگونه زیستن، خرد را چراغ افق‌های تاریکِ فرادست کرده است. بی‌تردید، امروزه هر ذهن اندیشنده ژرف‌کاو، در هر سرزمین و به هر آیین، با این پرسمان جدی تاریخی رویاروست:

«ما در کجای جهان ایستاده‌ایم؟»

با برآمدن آفتاب درخشنده و فروزنده انقلاب اسلامی در سرزمین ما، هویت فرهنگی و تاریخی ایرانیان، در فصل تازه خویشت، طلعه تمدنی تازه را نوید می‌دهد که بر بنیاد ایستارها و انگاره‌های قدسی دین شکل می‌گیرد. نیز از این رو است که در بستر این تمدن‌سازی ایمانی، چالش‌های مرتبط با عرصه‌های دین و تدین، دانش و پژوهش، علم و فن‌آوری و مفاهیم و سازه‌های سیاسی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی، همه و همه، با همراهی بی‌شماری از پرسش‌های دراز دامن و نفس‌گیر، در حیات جمعی جامعه ما، به ویژه در میان دانشجویان پرسنده و پژوهنده، بسط یافته‌اند. ذهن تکاپوگر و فرهیخته دانشجوی معاصر، نیازمند آن است که در فرایند هم‌ارزی و یا تقابل

نهادهای مدرن و ساختارهای برآمده از آنها با لایه‌های تمدن شکوهمند اسلامی برای انبوه پرسش‌های خویش پاسخ‌هایی سخنه و سنجیده بیابد. روشنفکران و اندیشه‌ورزان ما، اکنون و بیش‌تر و ژرف‌تر از هر گاه دیگر، باید به بازسنجی دستاوردهای عقلانیت مدرن بپردازند و ایستاده بر سکوی استوار مشرب مشرقی خویش، در باز تولید اندیشه‌های مینوی و ادبیات معنوی، طرحی نو دراندازند. افسون‌زدایی از ساحت افق‌های مادی‌گرایانه و فرآوری نگره‌های نو، متناسب با شؤون حیات امروزین آدمیان، نخستین و بایسته‌ترین مسؤولیت خردورزان است.

کانون اندیشه جوان، چونان نهادی برآمده از متن ناگزیر بایسته‌ها و ضرورت‌ها، می‌کوشد تا به مدد همت بلند ارباب دانش و پژوهش و با هدف بسط و توسعه فرهنگ فیاض دین، نیازهای فکری جوانان دانش‌پژوه را به فراخور توانمندی‌های خویش پاسخ گوید و قبیسی از مشعله همواره فروزان لاهوت را در پیش چشم‌های نگرنده و نگران آنان بدارد؛ باشد که این نهال نو، روزاروز، برگ و باری تازه گیرد و طراوات و شادابی افزون‌تر پذیرد.

این کتاب، حاصل یکی از همین کوشش‌های همدلانه و همراهانه در باب خودسازی و تهذیب نفس است. تلاش محقق گرامی، جناب **حجت‌الاسلام و المسلمین آقای کریم خطیبی** را ارج می‌نهم و امید می‌پریم که این مکتوب دریچه‌ای روشن فراروی خوانندگان ارجمند بگشاید و بر خردمندی و خرسندی آنان بیفزاید.

کانون اندیشه جوان

سخن نخست

یا ایهاالدین آمنوا علیکم انفسکم (مائده/ ۱۰۵) ای ایمان آوردندگان! مراقب خود باشید. این آیه، انسان‌های با ایمان را به مراقبت از نفس خود امر کرده است، زیرا گرانبهارترین گوه‌ری که نزد آدمی است نفس و جان اوست. چنان‌چه اگر نفس خویش را پاک داشته و از آلائش مصون دارد بیشترین منفعت را خواهد برد، اما اگر روح خود را آلوده و کدر ساخت، قیمت خود را نازل کرده است.

از نظرگاه جهان‌بینی توحیدی، انسان مسافری است که رهسپار لقای خداوند سبحان است. او در این سیر، عوالمی را پیموده است تا به عالم طبیعت و نشئه دنیا رسیده، و در آنجا نیز تطورات گوناگون و درجات و مراحل مختلفی دارد و در عین حال عوالمی پیش رو دارد، تا به لقای مهر و جمال، یا قهر و جلال پروردگار سبحان برسد.

بنابراین مسافت و مسیر مزبور در نهان و نهاد آدمی است، نه در بیرون هستی او؛ و سفری است که بر اختیار او نیست و چاره‌ای جز پیمودن آن

ندارد، سفری است که مؤمن و کافر، آگاه و غافل و خلاصه همه و همه در آن شرکت دارند.^۱

یا ایها الانسان انك كادح الي ربك كدحاً فملاقیه (انشقاق / ۶) ای انسان! تو با تلاش و رنج به سوی پروردگارت می‌روی و او را ملاقات خواهی کرد. این کتاب می‌خواهد که توجه نویسنده و هر خواننده‌ای را به این سیر جلب کند و تذکاری باشد تا این‌که خوانندگان عزیز و محترم، باطن مهذب و با صفای خود را هم‌چنان پاک نگه دارند و از منزلت والایی که خداوند برای انسان‌ها مقرر فرموده است، پاسداری کنند.

اما مباحث این نوشتار از چهار بخش تشکیل شده است.

در بخش اول به مقدمات و کلیات خودسازی خواهیم پرداخت.

در بخش دوم به عوامل و اسباب خودسازی می‌پردازیم که سر فصل‌های

مباحث آن عبارتند از:

۱- انسان‌شناسی

۲- خداشناسی

۳- ایمان

۴- عمل شایسته

بخش سوم بحث درباره بستر خودسازی است که مراد از آن عوامل

بیرونی‌ای است که در تشکیل شخصیت انسان تأثیر دارد.

بخش چهارم به موانع و آفات خودسازی می‌پردازد و این‌که چه موانع و

آفاتی خودسازی را تهدید می‌کند. سرفصل‌های این بخش عبارتند از:

۱. جوادی آملی، عبدالله؛ تفسیر موضوعی قرآن؛ ج ۱۲، ص ۱۷۵، و طباطبائی، محمد حسین؛

المیزان؛ ج ۶، ص ۱۶۵.

۱- غفلت

۲- هواپرستی

۳- شیطان

در پایان، کوشش‌های بی‌دریغ مسئولان و اعضای محترم هیأت علمی گروه اخلاق و عرفان پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی را صمیمانه سپاس می‌گذارم و همچنین از جناب استاد ربانی گلپایگانی (زید عزه) که با راهنمایی و افادات خویش مشوق بنده بوده‌اند، قدردانی می‌کنم. به امید آن‌که این تلاش به منزله یکی از اولین پله‌ها، در پیش قدم خوانندگان جوان قرار گیرد، و آغوش آن برای توصیه‌های اصلاحی و انتقادی صاحبان نظر همواره باز و منت‌پذیر است.